

גוט שבת Gut Sábész

21. évfolyam 43. szám • Ára: 330 HUF • ב"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 20:25 • ב' תמוז תשע"ט • 2019. 7. 5. • פרשת קרח • Szombat kimenetele: 21:44

Negyedik Mádi Zsidó Napok – fizikai és szellemi feltöltődés Tokajhegyalján

Idén *Slách* szakasz szombatján került megrendezésre negyedik alkalommal a Mádi Zsidó Napok elnevezésű rendezvény, ismét rendkívüli érdeklődés mellett. A már hagyományosnak nevezhető esemény központi témája természetesen a zsidó élet, a szombat, a miszticizmus és a tokajhegyaljai zsidó közösségek egykori világa, benne a híres csodarabbikkal, akiknek nyughelyét zarándokok tízezrei látogatják minden évben.

Az idei esemény különlegességei már a szombat bejövele előtt megkezdődtek, hiszen péntek délután *Feigen Áron*, az óbudai zsinagóga séfje készített közel-keleti ételkülönlegességeket. Természetesen a szombati fenséges fogásokról is *Feigen Áron* gondoskodott. Ami a szellemi táplálékot illeti, idén sem volt hiány érdekes előadá-

sokban. *Köves Slomó* rabbi, a hétvége házigazdája a szombat bejövele előtt a holokauszt-emlékezet fontosságáról tartott előadást, majd a péntek esti hagyományos szombatfogadás és a már említett fejedelmi, ünnepi vacsora következett.

A reggeli ima előtti előadás a lélekvándorlásról és a halál utáni életről esett szó – érthető módon az előadás után rengeteg kérdés hangzott el.

Különleges vendégei is voltak a szombatnak, hiszen az utolsó mádi rabbik leszármazottja, *Naftali Ehrenreich* rabbi és családja New Yorkból csatlakozott, hogy velünk tölthesse a hétvégét. *Ehrenreich* rabbi a szombat reggeli Tóraolvasás előtt tartott nagyon megindító és inspiráló beszédet.

A szombat délután is igen tartalmasan telt, hiszen hallhattunk

előadásokat a mádi zsidó közösség múltjáról *Frank Marianntól*, akivel bejártuk a település utcáit, megtekintve a zsidó szempontból emlékezetes helyszíneket is. Kis pihenő után a zsidó nevelés fontosságáról tartott előadást *Köves Dvora* és *Szilánk Zsuzsa*, később *Megyeri Jonatán* mesélt csodás rabbikról és rabbi csodáiról. A menetrendben még több ima, bőséges szuedát slisi (szombat délutáni étkezés) *Fuchs Josua*, miskolci rabbi előadása és hangulatos szabadtéri szombatbúcsúztatás következett. Este nagy érdeklődés mellett mutatták be *Oláh Katalin* és *Csukás Sándor* 'Bármicvó fiúk' című filmjét is. A délelőtti programzárás előtt még arra is volt idő, hogy ellátogassunk a mádi temetőbe, ahol híres mesterek nyugszanak, köztük *Schwartz Ábrahám* és *Winkler Mordecháj*.

Augusztusban indul a Nyári ZsTSz

Helyszín:

Sász Hevra zsinagóga
(1061 Bp. Vasvári Pál utca 5.)

Augusztus 19. hétfő
ZSIDÓ TÖRTÉNELEM
Oberlander Báruch; Megyeri Jonatán; Köves Slomó

Augusztus 20. kedd
BIBLIA ÉS TALMUD
Oberlander Báruch; Faith Áser

Augusztus 21. szerda
HÁLÁCHÁ – A ZSIDÓ JOG
A „ma kérdései”
a Tóra szemszögéből
Oberlander Báruch; Megyeri Jonatán

Augusztus 22. csütörtök
ZSIDÓ FILOZÓFIA ÉS A KABBALA
Oberlander Báruch; Köves Slomó; Megyeri Jonatán

Augusztus 23. péntek
A ZSIDÓ PIHENŐNAP, A SZOMBAT ÉS A ZSIDÓ IMA
Hurwitz Devora; Faith Áser; Köves Slomó

Augusztus 25. vasárnap
IZRAEL ÉS ANTISZEMITIZMUS
Oberlander Báruch; Köves Slomó
Augusztus 26. hétfő
ZSIDÓ ÉLET STÁCIÓI
Oberlander Báruch

Augusztus 27. kedd
KÖSERSÉG AZ ÉLET KÉT FONTOS TERÜLETÉN
Oberlander Báruch; Fuchs Jehosua; Oberlander Batseva

Augusztus 28. szerda
ZSIDÓ NAPTÁR ÉS ÜNNEPEK
Oberlander Báruch; Nógrádi Bálint; Glitzenstein Smulik; Nógrádi Sára

Augusztus 29. csütörtök
ZSIDÓ KEGYTÁRGYAK
Oberlander Báruch; Glitzenstein Smulik; Steiner Zsófia; Cseh Viktor; Réti János

Helyszín: Budavári zsinagóga
(1014 Bp., Tánács Mihály u. 26.)
Augusztus 30. péntek
A ZSIDÓ ESKÜVŐTŐL AZ ELSŐ MICVÁIG
Cseh Viktor; Faith Áser

Hetiszakas

Az isteni türelem határa

Hetiszakasunk – *Korách* (4Mózes 16:1–18:32.) – a nagy lázadást regisztrálja. Ezúttal nem kenyérért, húsért vagy vízért lázong a nép, hanem egy kiváltságos osztály tagjai, a kohániták követelnek maguknak még több kiváltságot, még több hatalmat, oly-

annyira, hogy kétségbe vonják Mózes autoritását és uralmának isteni eredetét.

Az eredmény: a lázadókat, a levita Koráchot és társait elnyeli a föld, és a nép megdöbbenven veszi tudomásul, hogy az isteni türelemnek is van határa.

Zsidó híradó

Megjelent az *Egység* magazin 119-es száma

Szép nyári estékre kínál tartalmas szórakozást az *Egység* magazin 119-es száma. Megemlékezünk a nemrégiben elhunyt *Herman Wouk*ról, aki jó kapcsolatot ápolt a Rebbével – részleteket közlünk levelezésükből is. Körbejárjuk a tfilinrakás történetét, a régi idők szokásaitól a modern technika vívmányaiig, amelyek segítenek a micvák megtartásában.

Kulturális kirándulásunk során ellátogatunk Pápára *Zoltai Bea* festőművész kiállítására, interjút is olvashatunk a művésznővel. Színházba is megyünk, egy izgalmas lakás-színházi előadás kapcsán idézzük fel *Szenes Hanna* emlékét.

Judapest rovatumkban a lubavicsi rebbékről a magyar sajtóban megjelent cikkekből válogattunk.

Bár a tanévnek már vége, mégis fontos kérdés a szülők számára, hogy milyen oktatási intézménybe járnak a gyermekeik. Az EMIH fenntartásában működő Bét Menáchem Iskolában biztonságot adó, szeretetteljes légkörben, gyerekközpontúan oktatnak úgy, hogy az Alapantervben rögzített tudást is megkapják a gyerekek. Az elmúlt hetekben szakértők bevonásával világitották át az intézményben folyó munkát. Ennek részleteiről kérdeztük *Nahalka István* oktatáskutatót.

Bibliai feleségek:

a történelem valódi alakítói

Eheti tórai szakaszunk arról a provokációról mesél, amit *Korách* gerjesztett Mózes és Áron ellen. *Korách* Mózes unokatestvére volt, szintén tanult ember, a levita törzs köztisztviselője volt. Vajon mi készítette arra, hogy ilyen vakmerő lázításba kezdjen?

*Korách*nak számos követője akadt, egyikük *On* volt, *Pelet* fia. Ő az utolsó pillanatban elhatárolódott a lázadástól, ez pedig megmentette *Korách* és támogatóinak a szörnyű sorsától. Vajon mi készítette arra, hogy megmondja magát?

A bölcsek beszámolója szerint, mind *Korách*, mind *On* esetében, a színpalak mögött egy nő mozgatta a szálakat.

Korách felesége ambíciózus volt, és nehezményezte, hogy férjének semmi vezető szerep sem jutott. Sértettségét *Korách*ba is sikeresen átplántálta, akinek sorsa azonban ezzel megpecsételődött, s a történelem máig úgy emlékszik rá, mint egy számára és hívei számára is tragikusan végződő lázadás szítójára.

Fenti példával ellentétben, mikor *On* csatlakozott *Korách*

csapatához, felesége egyből látta, hogy azzal férje semmit sem nyerhet, így meggyőzte, hogy álljon el a felkeléstől. Ezzel nemcsak férjét, de teljes családját is megmentette a pusztulástól.

Fenti két eset híven tárja elénk a nők valódi erejét: a meggyőzés készségét. Egy nyitott társadalomban, mint amilyen a miénk is, ahol a másikat nem lehet csupán utasítással a helyes útra terelni, ez a képesség különös jelentőséget kap. Az erő gőgös nyilvánítása helyett hatásosabbak a meggyőzés gyengéd szavai.

A nők kulcsszerepe a zsidó történelemben elvitathatatlan, és még ennél is több: a lubavicsi *Rebbe* tanítja, hogy az egyiptomi szolgaság alatt a nők még akkor is őrizték hitüket, hogy egy nap kiszabadulnak, amikor a férfiak már teljesen beletörődtek sorukba. Más szóval, az ő tartásuk tette lehetővé a kivonulást, és az ő érdemükben fogjuk kiérdemelni a gálutból való végső szabadulást is és a Messiás eljövetelet. Legyen így miamarabb!

Kovács Jichak rabbinövendék
cikke *Tali Loewenthal* írása
nyomán

Imaidők a következő hétre (július 6-12.):

Talmud Egylet – Sász Chevra Zsinagóga

(VI., Vasvári Pál u. 5.)

Szombat: 8.45 Hetiszakas-tanulás;

9.15 Reggeli ima, majd *Kidus*;

20.15 Délutáni ima, majd *szeudá slisit*

Vasárnap-péntek: 8.00 Reggeli ima

Vasárnap-csütörtök: 20.30 Délutáni-esti ima (a *Keren Orban*)

Péntek: 18.30 **A vörös tehén rejtelmé**

(*Szabó György Menáchem* előadása);

19.30 *Mínchá*, *Kábálát Sábát*, majd *Kidus* és vacsora

Óbudai Zsinagóga

(III., Lajos utca 163.)

Szombat: 9.15 Hetiszakas

a kabbala tükrében

10.00 Reggeli ima, majd *Kidus*

Hétfő-péntek (munkanapokon):

6.30 Reggeli ima

Péntek: 19.00 Tanulás

19.30 *Kábálát Sábát*,

majd *Kidus*

Budavári Zsinagóga

(I., Táncsics M. u. 26.)

Szombat:

9.30 Reggeli tanulás

(zsidó misztika)

10.00 Reggeli ima,

majd *Kidus*

Péntek: 18.30 Tanulás;

Faith Áser rabbi előadása;

19.30 Szombatfogadás, *Kidus*

Velem és a Rebbével történt Zsidó művészet

Magyarkomjából (ma: Veliki Komjat, Ukrajna) származom, amely egy kis település a Kárpátokban. 1944-ben elhurcolták az egész családot, megjártunk több náci koncentrációs tábor, és végül csupán én maradtam életben. A szüleimet és a testvéreimet mind megölték. A háború után három évvel kikiáltották a független Izrael Államot, én pedig beálltam önkéntesnek a hadseregbe. Később az izraeli kereskedelmi flottánál dolgoztam.

1956-ban Los Angelesbe költöztem, ahol megházasodtam és családot alapítottam. Bár nagyon vallásos családban nőttem fel, Amerikában eléggé eltávolodtam a hagyományoktól. Ezzel együtt a gyerekünket egy vallásos zsidó iskolába írtattuk be, és a feleségemmel csatlakoztunk az ortodox Beth Jacob zsinagógához.

Később megismerkedtem a város lubavicsi küldöttjével, Shlomo Cunin rabbival és a New York-i Aaron Kazarnovsky rabbival és gyakran nyújtottam nekik anyagi segítséget. Hol iskolát kellett alapítani, hol mikvét építeni – igyekeztem minden kezdeményezésükben részt venni. Kazarnovsky rabbi volt az, aki a hetvenes évek végén rávetett, hogy látogassak el a lubavicsi rebbéhez. Az egész családot magammal vittem – a feleségemet és négy fiunkat. Arra számítottam, hogy a Rebbe majd üdvözöl minket, áldást ad és elköszön. A sofőrünknek meg is mondtam, hogy 10-15 percig leszünk csak távol. Tévedtem, ugyanis a találkozó rendkívül hosszúra sikeredt.

A Rebbe először rám nézett és jiddisül kezdett beszélni hozzám. A családi háttéréről kérdezett és hogy milyen vallásos nevelést kaptam. Amikor meg-

tudta, hogy holokauszt túlélő vagyok, arra biztatott, hogy írjak egy könyvet mindarról, amit átéltem. „Ne béreljen fel senkit, hogy írja maga helyett. Az nem lenne ugyanolyan jó. Írja meg saját maga, biztos vagyok benne, hogy jól fog sikerülni” – mondta a Rebbe.

Így is tettem. A könyv az „Egy holokauszt túlélő a múlt nyomdokában” címet kapta, és az angol eredeti mellett héberül

szegény, éhező emberrel beszélünk, kezdjük azzal, hogy abban a világban ingyen és fogyasztásra készen lesznek elérhetőek az élelmiszerek. Amikor zenészekkel és művészekkel beszélünk, úgy írjuk le a következő világot, mint egy tökéletes mesterművet. Ha azonban egyetemet végzett tudósokkal beszélünk, akkor mondjuk el, hogy a következő világban minden tudományos jelenség titka feltárul majd.

Naftali (Tuli) Deutsch, ingatlanfejlesztő és filantróp,
2011 szeptemberében adott interjút.

is megjelent a Jád Vásem kiadásában.

A Rebbe ezután arról érdeklődött, hogy mivel foglalkoztam Izraelben. Az volt az érzésem, hogy a Rebbének nincs politikai álláspontja Izraellel kapcsolatban, abban viszont szilárdan hitt, hogy a Szentföld kizárólag a zsidó nép tulajdona, és tilos területeket átadni másoknak. Azt mondta, hogy Izrael a vallásos és a világi zsidók együttműködésének köszönhetően fejlődik. Vannak, akik Tórát tanulnak és vannak, akik a földeken dolgoznak.

A Rebbe arról is beszélt, hogy miként magyarázzuk el az Olám Hábá, az eljövendő világ jelentését a különböző hátterű embereknek. Amikor egy

Ekkor feltettem egy kérdést: „És mit mondjunk a következő világról egy cádiknak, egy szent embernek?” A Rebbe így felelt: „Neki nem kell mondani semmit, hiszem már tudja”.

Azt is megkérdeztem, hogy a Tóra miért ellenzi a művészetet és a szobrászatot. „Ez nem igaz” – jelentette ki a Rebbe. „A Tóra nagyon is támogatja a művészetet, amikor az a megfelelő tartalommal és megfelelő céllal készül. Jó példa erre a sivatagi Szentély, melynek építésével kiváló művészeket kellett megbízniuk a sivatagban vándorló zsidóknak. A Tóra ráadásul a legapróbb részletekig előírja, hogy mit és hogyan kellett megalkotni, még azt is, hogy a szövetség

ládája milyen szögben álljon” – tette hozzá.

„És mit tett Salamon király? Minden bizonnyal több dologra volt szüksége [a jeruzsálemi Szentély felépítésekor], mint ami a sivatagi hajlék elkészítéséhez rendelkezésre állt” – kérdeztem. A Rebbe nevetett, és így felelt: „Salamon király nagyon bölcs volt és nem volt szüksége több információra”.

A Rebbe ezután azt mondta, hogy a sivatagi hajlék felépítését kell példának tekintenünk akkor is, amikor egy iskola meg alapításáról van szó. Az épületnek minden tartozékkal rendelkeznie kell, amire a diákoknak és a közösségnek szüksége lehet. „Továbbá, ahogy a sivatagi hajlékhoz a legjobb művészeket vették igénybe, úgy egy zsidó iskola építésénél is a legjobb munkásokat kell alkalmazni. Az épületet a Tóra útmutatása alapján kell felhúzni” – tette hozzá.

Ezt követően búcsút vettünk egymástól. Amikor kiléptem az ajtón, Kazarnovsky rabbi azonnal egy tollat és egy jegyzetfüzetet adott a kezembe, hogy írjak le mindent, amit a Rebbétől hallottam, nehogy bármi is feledésbe merüljön.

Enélkül sem felejtettem volna el semmit. Nagy megtiszteltetés volt találkozni a Rebbével, mert ő volt az évezred egyik legnagyobb személyisége. Büszke vagyok rá, hogy egy kicsit én is része lehettem az általa megálmódott kezdeményezéseknek.

Naftali (Tuli) Deutsch

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:
www.youtube.com/alubavicsirebbe

Kóser konyha

Gyümölcssaláta

Előző hetiszakaszunkban a Tóra maga kínált nekünk gasztronómiai élményt egy hatalmas gyümölcstál formájában, melyben Izrael gyümölcssei, illetve terményei közül szerepel néhány. Izrael hét terményéről: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó és datolya, már többször szóltunk. A Tóra tanúsága szerint a képek ezek közül három fajtaból vittek Izrael népének vissza a sivatagba: szőlőt, gránátalmát és fügét.

Használjuk hát ezeket a gyümölcsöket egy kiadós gyümölcssaláta elkészítéséhez a három szombati étkezés bármelyikének lezárására.

Gránátalma, szárított vagy friss füge, szőlő, alma, narancs, mandarin, banán, kivi, datolya, grapefruit, ananász... A hozzávalók sokféleképpen variálhatók. Fontos, hogy egyes gyümölcsök hajlamosabbak a bogarasodásra, ilyen például a füge, a datolya. Ezeket felhasználás előtt ellenőrizni kell, nehogy bogár kerüljön általuk a salátába. A gyümölcsöket kis kockákra vágjuk, izlés szerint fahéjjal és gránátalma-kivonattal, vagy narancslével ízesítjük. Összekeverjük, és tálalás előtt egy fél órán át állni hagyjuk.

Kérdezd a rabbit!

Szabad-e beindítani idő előtt a szülést?

Tisztelt Rabbi!

Nyolc hónapos terhes vagyok és felmerült, hogy bizonyos okok miatt előnyös lenne, ha gyermekem egy adott napon születne meg, a kiírt időpontnál három héttel korábban. Ad erre lehetőséget a háláchá?

Várom válaszát, köszönettel:

Sára

Kedves Sára!

Elsőként fektessük le a legfontosabbat: ha életveszély áll fenn, akár az édesanya, akár a magzat szempontjából, akkor mindent meg kell tenni az élet mentéséért, legyen az szülésindítás vagy császármetszés. Más a helyzet azonban, ha nincs orvosi indikációja ezeknek a beavatkozásoknak.

Császármetszést végezni nem szabad egészségügyi ok nélkül, mivel az veszélyesebb, mint a normál szülés [a 19. század végéig még szinte biztos volt, hogy az édesanya belehal a császármetszésbe (*Encyclopedia of Jewish Medical Ethics* [héber] 4. kötet 232. oldal), és hiába ma már sokkal biztonságosabb az eljárás, még mindig több komplikációt okozhat, mint a természetes úton történő szülés] (*Ét láledet* 5:12.).

A szülést idő előtt orvosi beavatkozással beindítani orvosi okok nélkül korunk nagy rabbijai szerint – akár Mose Feinstein rabbi, akár a lubavicsi Rebbe, akár más bölcsek véleményét nézzük – nem helyes (*Igrot Mose* responsum JD 2. kötet 74. fejezet; *Sulchán Menáchem* 6. kötet 33. oldal; *Encyclopedia* uo. 272–273. oldal).

Több érv támasztja ezt alá.

Egyrészt, akárhonnán is nézzük, a szülés rejt magában veszélyt, és nem helyes ezt előre hozni, míg el nem jön az ideje. Amikor a szülés a maga természetes idejében zajlik, akkor az mintegy Isten „felelőssége”. Ha orvosi ok nélkül döntünk a szülés idejéről, az olyan, mintha kivennénk ezt a kezéből és ez akár veszélyhez is vezethet. Még akkor is, ha az orvosok szerint már semmi előnye nem származik a babának abból, ha a méhben marad, akkor is jobb kivárni az idejét, hiszen mindig van statisztikai hibák és tévedhetnek az orvosok is.

Számos ok miatt akarhatja egy házaspár, hogy adott időben induljon meg a szülés (pl. utazást terveznek, szeretnék, hogy fiú esetén vasárnapra essen a brisz, ne sábeszkor legyen a szülés stb.), de ezek miatt nem helyes előre hozni a szülést (*Igrot Mose* uo.; *Tsvot vóhánhagot* responsum 1:894., 5:389.).

Sábeszre egyértelműen nem lehet előrehozni szülést, ha nem áll fenn életveszélyes kockázat, hiszen a szülés szombatszegéssel jár (*Ét láledet* uo. 8.).

Az orvos szabadsága miatt csak abban az esetben szabad időzíteni a szülést, ha valamilyen speciális komplikáció miatt veszélyesebb lenne, ha más orvos kísérné a szülést, vagy ha más ok miatt különlegesen ragaszkodik ehhez az orvoshoz a szülő nő. Ha ilyen nem áll fenn, akkor ki kell várni, hogy a szülés beinduljon és az éppen elérhető orvos legyen jelen (*Torát hájolelet* 1:2. és 4. lábjegyzet).

A fentiek a gyógszeres vagy

más orvosi beavatkozással történő szülésindításra vonatkoznak, a természetes szülésindító módszerek (pl. gyaloglás, gyógyteák stb.) megengedettek, mert ezek az élet részei (uo. 5. lábjegyzet). Ha a szülés már beindult, szükség esetén lehet gyorsítani (*Ét láledet* uo. 11.).

Túlhordás esetén is csak akkor lehet beindítani a szülést, ha annak orvosi oka van, mert a baba már nincs biztonságban a méhben (uo. 10.).

Ha mégis be kell indítani a szülést, akkor lehetőleg a hét első felére (vasárnap és kedd között) időzítsék, elkerülve az esetleges szombatszegést (lásd *SÁ OC* 248:2.). Életveszély esetén ezt természetesen nem kell figyelembe venni és akár szombaton is be lehet indítani a szülést (*Torát hájolelet* uo. 2.).

A Bibliában az áll (*1Mózes* 3:16.), hogy Isten azt mondta Évának (Chávának), hogy „fájdalommal fogsz szülni gyermekeket” – ám a zsidóság szerint ez nem azt jelenti, hogy előírás, hogy a szülésnek fájni kell. Ezért nincs semmilyen akadálya annak, hogy fájdalomcsillapítást vagy epidurális érzéstelenítést kérjenek az asszonyok a szülés során (*Encyclopedia* uo. 230. oldal), akár még sábeszkor is (*Sévet hálévi* responsum 9. kötet 75. fejezet; *Nismát sábat* 5. kötet 536. fejezet).

Kívánom, hogy gyermeke időben és egészségesen szülessen, ahogy minden más gyermek is és legyen sok náchásza belőlük a szüleiknek!

Oberlander Báruch

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183
www.zsido.com / info@zsido.com
Felelős kiadó: Oberlander Báruch rabbi
Főszerkesztő: Steiner Zsófia
A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük, ne dobja el!

Munkatársak: Golubovics Martina,
Dénes Anna, Kovács Jichák, Molnár Zsófia
Nyomdai előkészítés: Juhász Valéria
ISSN 1416-4604

